

FOSTA RAIA A GIURGIULUI ÎNTRE ANII 1829 ȘI 1831

de M. KANDEL

Secolul al XIX-lea a fost secolul în care s-au produs în sud-estul Europei schimbări economice-social-politice sub influența relațiilor capitaliste apărute în dezvoltarea popoarelor de aici. Aceste schimbări și această dezvoltare au suferit o serie de influențe venite și din afară, care uneori au grăbit procesul, altele l-au încetinit.

Deceniul al III-lea al secolului al XIX-lea pentru Principatul Țării Românești poate fi socotit ca vestitorul întregirii teritoriale și al stabilirii acelei granițe naturale spre sud cuprinsă în formula „firul apei Dunării”, formulă deseori întâlnită în scrierile vremii. Într-adevăr, prin Tratatul de la Adrianopol turcii au fost obligați de ruși să restituie Principatului Țării Românești raialele dunărene: Turnu, Giurgiu și Brăila.

Despre istoria raialelor s-au scris monografiile documentate, cum sînt acelea ale lui Radu Perianu, despre raiaua Brăilei sau ale lui N. A. Constantinescu, despre raiaua Giurgiului; aceasta din urmă cuprinzînd și o hartă cu delimitarea raialei. Monografiile acestea, prin conținutul lor, intră mai mult în lotul geografiei istorice. De altfel ele sînt și publicate — cel puțin începutul lor — în Anuarul de geografie și antropogeografie, într-un număr consacrat aproape în întregime unor probleme de hotare¹.

În cele ce urmează, depărtîndu-ne de punctul de vedere de acum aproape 50 de ani, vom prezenta numai raiaua Giurgiului sub aspectul social economic între anii 1829—1831.

Materialele de arhivă de care ne folosim sînt: manuscrisul nr. 855 din Arhivele Statului București, cuprinzînd „jurnaluri de hîrtille intrate și ieșite la Comisia pentru cercetarea drepturilor particularilor asupra Pămînturilor întoarse Principatului Țării Românești de la turci”. Manuscrisul nr. 858 din Arhivele Statului București cuprinzînd în copie 14 protocoale cu privire la delimitarea raialelor. Manuscrisul nr. 1275, administrative vechi din Arhivele Statului București, cu titlul *Delă a îndeletnicirilor Comisiei pentru alegerea și așezarea vechilor hotare a hazului Giurgiului*.

Pe baza acestui material inedit am căutat să desprindem cîteva aspecte trecute în general cu vederea, atunci cînd accentul cercetărilor cădeau pe elementul politic.

¹ Anuarul de geografie și antropogeografie, nr. 1 (1910—11).

N. A. Constantinescu în lucrarea citată acordă foarte puțină atenție laturii social-economice. Pasajul de la pagina 59–60 a lucrării lui, luat de la Enăchiță Văcărescu, dă impresia că țărănimea raialelor practica un comerț liber și foarte remunerator; e vorba acolo însă de țărănimea de dincoace de limitele raialei: „și pe toată ziua aduceau în ordiie (familii care veneau cu carele din județele Ilfov, Vlașca și Teleorman) cite o mie care și mai multe de vindea cum vrea feluri de lucruri: fin, lemne, zaharele de tot felul și făceau alișveriş cu îndestulare“. Ceea ce ne descrie Văcărescu e un moment din viața raialei legat de funcțiunea ei ca antrepozit; nu găsim însă că descrierea oglindește viața propriu-zisă a raialei, așa cum apare ea din câteva știri foarte împrăștiate și din ceea ce putem afla din catagrafia raialei din 1831.

Cu toate că raiaua Giurgiului, pe turcește Yerkökü, e un haz sau județ turcesc, ținînd de sangeacul Nicopole, lumea raialei nu este izoltă de restul Țării Românești. Astfel, un Oteteleşanu, oltean, sub ocupația austriacă, face comerț cu lină cu jupîn Grigorie „birăul cinstiții Companii a grecilor din orașul Sibiu și amestecă în aceste afaceri și pe Bucșă bogasierul din Giurgiu“². Un Hagi Mustafá Giurgiuveanul se înțelege cu Vlădescu pentru ca turcul să-și facă moară pe vadul lui, dîndu-i chiria vadului³.

De altfel catagrafia județului Vlașca din 5 august 1831⁴ cuprinde și o rubrică cu numele celor 143 de cumpaniști giurgiuveni care reprezintă un număr destul de mare. Existența atîtor cumpaniști arată caracterul comercial al orașului, care nu putea fi dobîndit numai în primii doi ani după 1829. Acest caracter trebuie să admitem că l-a avut și mai înainte, chiar în timpul stăpînirii turcești, deoarece aflăm că în 1831 negustorii orașului trimit două cereri: una către „Excelența sa ghinăraru“ și alta către „cinstitul divan“, cuprinzînd 7 puncte în care își formulează revendicările. La punctul E (5) se spune: „pentru locurile ce le avem de la moșii și strămoșii noștri în stăpînire, să rămîie orășenii în stăpînire asemenea precum le-au avut“⁵. Prin urmare, este clar că e vorba de o continuitate a elementului negustoresc din oraș. În ceea ce privește situația materială a acestor negustori reiese din cele cuprinse sub punctul F (6) al jalbei lor, cînd pretind să-și păstreze dreptul și asupra „caselor i prăvăliile cu cuprinderea locurilor ce le-au cumpărat după la turci sub numire de moștenești să le avem ale stăpîni în veci nesupărați ca niște locuri ohabnice“. În momentul plecării turcilor, negustorii cumpaniști au dispus prin urmare de sumele necesare pentru a-și cumpăra locurile și prăvăliile turcești. Relatarea aceasta dovedește pe de o parte că în vremea ocupației otomane mai erau și negustori turci, iar pe de alta, ne redă numărul apreciabil al păturii orășenești care trăia la adăpostul cetății. Puterea economică a acestei pături este oglindită și de

² N. Iorga, *Istoria Comerțului*, vol. II, ediția 1925, p. 10 și *Studii și Doc.* XV, pp. 31. 33–34.

³ *Ibidem*, p. 31.

⁴ Arh. St. Buc. ms. 858, f. 73–75.

⁵ *Ibidem*, f. 11 verso.

ultimul punct G (7) al jalbei lor care pomenește de existența unei biserici a negustorilor căreia părinții lor îi închinaseră „locuri și prăvălii“ recunoscute prin firmame împărătești. Dacă ne gândim câte erau cheltuielile pentru obținerea unui firman la Constantinopol și că mai existau și alți „perceptori“ decât cei din Constantinopol, pe parcursul Giurgiu—Constantinopol, ne dăm seama că această negustorie giurgiuveană, ca să poată face față atitor cheltuieli, trebuia să trăiască totuși în condiții bune.

În sectorul negustoriei se constată că exista și o „diviziune națională“. Astfel, din catagrafia orașului de la 1831 reiese că acesta producea 1000 de vedre de vin, din viile situate la nordul orașului. Primul punct al jalbei de care s-a vorbit manifestă intenția negustorilor de a-și apăra dreptul de a vinde produsele vinicole, împotrivindu-se oricărei taxe cu care ar fi lovită vânzarea: „cît vin și rachiu vom vinde prin cîrciumile și casele noastre să nu fim supărați cu o plată pentru aceste buți de vin și rachiu, nici un havaet nimănu... ci să se socotească drept pămînt moștenesc“. Întrucît turcii nu făceau comerț cu băuturi, acesta era aproape un privilegiu național al negustorilor romîni din oraș. Ca o dovadă că turcii, în vremea stăpînirii lor, erau mai mult legați de comerțul de cereale sau produse animale, este faptul că pe tot hotarul raialei se întind cîmăturile cu nume turcești, ocupînd pămîntul cel mai fertil; pămînturile cu nume romînesc sînt puține și situate pe terenul mlăștinos și mai puțin productiv al raialei, în schimb în partea de nord a orașului unde sînt viile, nu este nici o stăpînire turcească. Este sigur deci, că acestea au aparținut negustorilor din oraș.

Dar cele șapte „ponturi“ ale jalbei, considerate în ansamblul lor, ne mai dezvăluie un aspect interesant al acestei negustorii: tendința ei de asigurare a anumitor drepturi o dată cu revenirea orașului la Țara Romînească. La punctul (A): „nici un havaet nimănuia sub numire de moșie străină ci să se socotească drept pămînt moștenesc“.

La punctul (B): „să nu fim supărați de cei ce vor arăta că au moșie cu niscaiva hrisoave de clacă și de alte adeturi precum sînt alte moșii cu stăpîni, ci să fim slobozi și nesupărați“.

La punctul (C): „verice neguțătorii vom face înăuntrul, în cetate pe acel pămînt să nu fim supărați de nimeni cu nici un havaet al pămîntului“.

Tendința de apărare apare și mai evidentă, întrucît întîlnim la folio 25 din același dosar hotărîrea divanului care se opune cerințelor negustoriei giurgiuvene, considerîndu-le contrare privilegiilor boierești. Astfel la punctul 2 divanul hotărăște: „sînt scutiți de clacă numai cei ce stau în vatra orașului, dar după un an se vor aplica pravilele pămîntului“. Și tocmai de aplicarea acestor pravile ale pămîntului încearcă să se apere negustorii din Giurgiu. Cu toate acestea, aceeași negustorie care cere desființarea unor privilegii ale boierimii rămîne încă

strîns legată de formele feudale și de situația privilegiată a propriei sale tagme. Așa se explică întregul cuprins al doleanței de la nr. 4 al jalbei: „noi, neguțătorii, să fim așezați cu deosebită orînduială mai cinstită, ca nu după vreme să fim supărați cu niscaiva angarale și cereri“. Ei vor astfel să-și păstreze situația existentă cu unele privilegii, în cadrul noii stăpîniri.

În hotărîrea divanului se dă răspunsul următor: „Pentru tagma neguțătorescă s-au făcut punere la cale a se așeza la companie un fel de așezămînt care se cuvine neguțătorilor, după cum este legiuit și pe la alte orașe ale Principatului, iar țărani plugari atît din orașul Giurgiu cît și din satele acelei raiale să se așeze în liude, potrivit cu pămîntescul obicei“.

Tendința aceasta de a se apăra împotriva noii stăpîniri poate fi justificată de o situație relativ bună care probabil ar fi existat sub turci. Sint indicii că sub stăpînirea turcilor unii negustori giurgiuveni n-au dus-o greu. Mai întii fiind supuși direcți ai împărăției turcești, ei nu aveau o serie de obligații pe care cei din țară le aveau față de domnie, apoi faptul citat mai sus, că un negustor oltean intră în legătură cu un negustor giurgiuvean, e o dovadă a ușurinții de mișcare a negustorilor din Giurgiu. O altă indicație despre situația lor materială relativ bună o găsim și în pomenitele danii pe care ei și strămoșii lor le făcuseră bisericii din oraș. În același timp există și unele indicații de bună vecinătate între raiale și megieșii lor turci din Țara Romînească, după cum se vede dintr-o serie de documente care privesc litigiile de hotar din cauza încălcării hotarelor și a abuzurilor care totuși se făceau de unii din proprietarii turci⁶. După unele din aceste acte se poate afirma că populația romînească din raia se identifica cu interesele unora din acești proprietari. Astfel, la 1770 sentința naibului din Silistra în litigiul dintre locuitorii Giurguiului și cei din Țara Romînească „pe chestia de semănături și de hotare“ se arată că locuitorii Giurguiului nu au nici un drept în pretențiile lor, ci plîngerile lor au fost „provocate de posesorul fermelor din Giurgiu și de numitul Mültezim (arendașul) Acvală Zadé, care pentru interesul lor personal au așîțat pe locuitorii din Giurgiu“⁷.

Această știre ne dezvăluie un alt aspect: în raia și dincolo de raia, pentru o anumită categorie socială exista necesitatea de a se crea o altă situație decît aceasta a „capetelor de pod“, pe care o reprezentau raialele din Țara Romînească, pentru Imperiul Turcesc. Desele litigiilor de la fruntarii dovedesc, pe de o parte, imposibilitatea în care se găsește autoritatea turcească de a asigura în mod satisfăcător securitatea necesară relațiilor comerciale și de a opri expansiunea firească a raialelor care tindeau a fi întregite pentru a ieși din strîmtoarea inerentă unui hinterland de cetate — oricît de bune ar fi condițiile în care tră-

⁶ H. Dj. Siruni, *Acte turcești privitoare la hotarele dunărene ale Țării Romînești*, în „Revista arhivelor“ V, 1, 1942, pp. 129–165.

⁷ H. Dj. Siruni, *op. cit.*, p. 148–150.

iau; pe de altă parte, litigiile dovedesc și necesitatea Țării Românești de a avea un hotar fixat la Dunăre, care de la Tratatul de la Kuciuk-Kainargi, din 1774, dintr-o uliță turcească se transformase într-un drum comercial european.

În ceea ce privește necesitatea resimțită de Țara Românească de a fi stăpîină pe Dunăre, constatăm că începînd din secolul al XVIII-lea din ce în ce mai mult se produc manifestări în acest sens și chiar dacă ele nu sînt încurajate de turci, sînt cel puțin tolerate. Astfel turcii n-au protestat în 1793, cînd în gîrla domnească de la Chirnovi (județul Ilfov) se ivesc semnele unei vieți portuare românești. Acolo se alcătuiseră „o mică flotă de comerț pe Dunăre... Țara Românească primea dreptul de a face și a avea bolozane, șăici, caice și de toate vasele pe Dunăre”⁸. Cu acest prilej Enăchiță Văcărescu scria: „ce din vremile bătrîne privilegiiu l-ar fi pierdut țara aceasta, cu toate că hotarele ei sînt matca Dunării”⁹. Încă la 1792 boierii munteni au îndreptat către curtea austriacă și cea rusească o cerere pentru hotarul dunărean cu Brăila, Giurgiu și Turnu¹⁰.

În 1821 boierii munteni au cerut turcilor retrocedarea cetăților, fiindcă ele au fost zidite cu sudorile și ostenele Țării Românești cu mare siluire¹¹.

În proiectul din primăvara anului 1822, trimis de Alexandru Villara lui Pini, consulul rusesc din Țara Românească, autorul lui propune matca Dunării ca hotar și chiar mai mult: vasele sub pavilion românesc să poată pluti în apele turcești¹².

Prin urmare, forțele interne: interesele locuitorilor raialelor; forțele externe: interesele din Principatul Țării Românești, exprimate uneori realist, alteori în poezia naționalistă a vremii cu amintiri din trecutul Dunării, acționau spre înlăturarea „capetelor de pod”. Europa apuseană dorea deschiderea completă a acestui drum păzit de turci la Turnu, Giurgiu și Brăila, deschidere care nu putea fi completă decît prin plecarea turcilor. Numai Austria avea un interes deosebit. Porturile în mîna turcilor asigurau și un monopol austriac pe Dunăre, deoarece austriei, prin stăpînirea bazinului superior și mijlociu al Dunării, erau cei mai apropiați negustori apuseni pentru turci. Dar pentru a ajunge la ținta acelor manifestări, a fost nevoie ca ele să se conjuge și cu un factor extern de mare importanță.

În favoarea retrocedării raialelor, acțiunea energică în politica orientală pe care o desfășura Rusia a constituit încă un factor hotărîtor. Clasa dominantă în Rusia era interesată în slăbirea puterii turcești pe

⁸ N. Iorga, *Istoria Comerțului*, vol. II, p. 113 (citată după V. A. Urechia, *Istoria Romînilor*, V. p. 96 și VI, p. 323).

⁹ N. Iorga, *op. cit.* vol. II, p. 113.

¹⁰ *Idem*, *Révue Historique* V. 1928, p. 275.

¹¹ I. C. Filitti, *Frămîntări politice și sociale în Principatele Romîne de la 1821-1828*, București, 1932, p. 90.

¹² *Ibidem*, pp. 84 și 86.

itinerariul ce și-l pregătea spre Peninsula Balcanică. Străbaterea acestui itinerariu întâmpina însă obstacole în cetățile turcești de la Dunăre: de aceea Rusia este favorabilă planurilor românești privind hotarul dunărean, planuri care în mod practic duceau la retrocedarea orașelor-raiale și la desființarea acestor cetăți militare. Astfel, fortărețele Giurgiu și Brăila au fost distruse imediat în 1829. Trebuie observat însă că rușii nu s-au mărginit numai la atât, ei nu aveau în planul lor numai distrugerea fortărețelor din raiale, ci și transformarea orașelor dunărene. În această privință este concludent raportul din 9 iulie 1830 al agentului prusian Kreuchely către Camille de Royer, ambasadorul Prusiei de la Constantinopol. Kreuchely arăta că rușii aveau pregătit planul acestor orașe. După ce denunță dintrugerea fortărețelor, adaugă: „on va s'occuper incessamment à tracer sur le terrain et bâtir à leurs places des villes régulières, dont les plans sont faits depuis quelques mois“¹³.

Această transformare era legată de noua organizare și cîrmuire a orașelor. Din știri ulterioare care privesc instalarea noii cîrmuiri, putem constata că administrația cea nouă nu a fost bine primită de locuitorii raialei. Negustorimea și meșteșugarii giurgiuveni nu puteau fi favorabili noii administrații, deoarece chiar de la început au făcut cunoștință cu concurența boierilor care, achiziționînd cele douăzeci de case boierești din oraș, i-au concurat pe localnici.

Din catastihul statisticesc pentru orașul Giurgiu care se găsește în dosarul cu lucrările comisiei pentru alegerea vechilor hotare ale orașului Giurgiu¹⁴ — cunoaștem numele celor 20 de boieri care stăpîneau locuri și case aici, locuințele lor aflîndu-se în București. Toți aceștia sînt mari boieri, membri ai divanului, care dețin funcțiunile cele mai importante: astfel menționăm pe boierul Grigore Băleanul, vornicul Alexandru Filipescu — cunoscut pentru lăcomia de bani și șiretenie și de aceea a fost poreclit „vulpe“; pe comisul Grigore Cantacuzino — stăpîn pe cinci moșii, doi munți, țigani de laie și de vatră —, pe doctorul Arsache, postelnicul Filip Lenș — favoritul lui Grigore D. Ghica — pe Mihail Ghica, fratele domnitorului, cunoscut prin cheltuielile nesăbuite și interesat în contracte remuneratorii cu statul, cum e cel al sării din 1835 — pe Alexandru Villara, mare vistier la 1831, amestecat apoi și el în contractul sării — pe Hagi Moscul, căminarul proprietar al minelor de la Baia de Aramă și încuscrit cu banul Grigore Băleanul și cu familia domnului Alexandru Ghica. Avem de-a face cu o clică de boieri, cei mai mulți înrudiți între ei, care, cunoscînd importanța ce o avea orașul, pun mîna sau încearcă să pună mîna pe oraș.

Ar fi de ajuns să arătăm numai aceasta pentru a înțelege că locuitorii Giurgiului nu erau prea bucuroși de noii lor concetățeni și de aceea se tem și cer să li se respecte anumite privilegii. Ei erau la curent și

¹³ Hurmuzaki. *Documente*, vol. X. p. 451, doc. DXLIV.

¹⁴ Arh. St. Buc. Adm. vechi 1275.

cu o altă acțiune pornită de boieri imediat ce s-a format comisia de cercetare a drepturilor asupra pământurilor întoarse de la turci.

În „Jurnaluri de hârtiele intrate și ieșite la comisie”¹⁵ se găsesc înregistrate tot felul de cereri adresate către președintele divanului, unele sînt ale boierilor care aveau moșii vecine cu raiaua și pretindeau că li se făcuse încălcări, altele însă sînt făcute de-a dreptul din dorința de a pune mîna pe moșii în raiaua respectivă; astfel este jalba logofătului Ștefan Belu pentru moșia Prundu și ostrovul Flămînda — 24 decembrie 1830. La 23 februarie 1831 se înregistrează cererea comisului Grigore și Aga Constantin Cantacuzino prin care se arată că „neamul dumnealor stăpînea pămînturi în hazul Giurgiului și cere vadea pentru a prezenta documentele”. Nu lipsește nici postelnicul Filip Lenș cu o cerere cu anexate documente pentru comuna Trestenic etc. E o ade-vărată invazie a boierimii spre raiaua Giurgiului, lucru pe care nu-l constatăm pentru celelalte raiale, deoarece nu găsim cereri în acest sens înregistrate la comisie.

În afară de încercarea de a-și crea la Giurgiu noi mijloace de înavu-țire prin casele cumpărate, prin obținerea de pămînturi, boierimea mai găsește un alt mijloc: pămînturile, bălțile, care pînă atunci erau în posesiunea turcească și care nu puteau fi reclamate de nimeni, urmau să devină domeniul statului¹⁶, iar statul urma să le arendeze.

La 5 noiembrie 1832, în ședința Obșteștei Adunări obișnuită, ma-rele vistier citește o recomandare din partea generalului Kisselef „pen-tru vînzarea în arendă a domeniilor Giurgiu și Turnu cu ostroavele și canalul Dunării”¹⁷.

La prima strigare la 8 decembrie se prezintă în adunare Gri-gore Pascal și oferă 62 000 lei, la 13 decembrie Aga Costache Cantacu-zino oferă 64 000 lei pentru Giurgiu, iar hatmanul Mihăiță Filipescu oferă 40 000 pentru Turnu. Cînd li se cere să iscălească foaia de mezat, ambii boieri, cuprinși de un legalism spontan, întrebă adunarea dacă li se permite, întrucît sînt membri ai adunării. Răspunsul e afirmativ și motivat că nu e nici o piedică, deoarece mezatul s-a făcut cu toate formele legale. La a 3-a strigare se mai urcă prețul cu 1000 lei și hat-manul Filipescu adaugă încă 50 lei, devenind astfel arendașul dome-niului statului de la Giurgiu¹⁸.

Condițiile în care urma să fie exploatat domeniul sînt foarte avan-tajoase. Mai întii: arendarea se făcea pe 3 ani, asigurîndu-se astfel o fixitate a arendeii; arendașul are dreptul să-și facă ghecet și să per-ceapă taxe de trecere pentru oameni, vite, care încărcate și goale, viile de pe domeniu sînt supuse otaștinei. Arendașul mai are dreptul exclu-siv al vînzării vinului și rachiului, ținerii cîrciumilor și a hanurilor. Locuitorii plătesc claca și dijma arendașului; pentru locurile arate peste

¹⁵ Arh. St. Buc. dosar. 855.

¹⁶ Art. 131 din Regulamentul Organic.

¹⁷ An. Parlam. III, p. 6.

¹⁸ *Ibidem*, II, 1831, p. 32.

prevederile Regulamentului Organic, claca și dijma sînt lăsate la libera tranzacție, putînd trece peste dijma obișnuită (din 5 una).

Sînt excluse din domeniu și deci scutite de aceste obligații orașul Giurgiu, izlazul orașului și satele de pe izlaz; Mustăfița, Smîrda și Soliman. Pentru giurgiuveni mai rămîne dreptul de a avea caice și a face negoț cu ele; în ceea ce privește pescuitul giurgiuvenilor, stipulațiile contractului nu spun nimic¹⁹.

Pe domeniul statului se instalau deci relațiile feudale cu dijmă, clacă, cu taxe de trecere, cu monopolul pescuitului. E cert că în asemenea condiții, primirea noii administrații trebuia să trezească aprehensiuni, și de aceea giurgiuvenii caută să se apere și cer noii stăpîniri respectarea unor drepturi pe care le aveau.

În compoziția socială a orașului, după cum ne arată statistica din 1831 făcută de oraș, nu intră însă numai negustorimea. Există și o pătură subțire de meșteșugari 72 la număr reprezentînd cu familiile lor (soții și copiii) 252 de suflete. Repartizarea lor pe ramuri de producție e următoarea: 9 în industria alimentară, 9 în industria pielăriei, 29 în industria confecției și vopsitoriei textile, 12 dulgheri, restul diverse meșteșuguri. Nu se poate afirma că în oraș ar exista o producție meșteșugărească care să producă peste nevoile orașului²⁰. De altfel caracterul de oraș comercial este confirmat și de Kisseleff în adresa către obșteasca adunare din 23 noiembrie 1830 în care face Adunării următoarea recomandare: „... În ce privește ocîrmuirea orașului, luînd în considerație că, ca și Brăila are însemnătate mare pentru această țară spre negustorie, cer întocmire mai potrivită mai mult cu folosurile drepte norodului de negoț și ispravnicul județului nu poate să ocîrmuiască și poliția orașului în același timp“. Pentru ca orașul și orașenii să-și aibă reprezentanți care să le poată urmări interesele, Kisseleff e de părere să se despartă administrația orașului de a județului „... gospodăria orașului să o aibă magistratul, care se va alcătui din deputați ai iznafurilor orașenești sub președinția unui ales al obșteștei înțelegeri a locuitorilor din oraș“.

Obșteasca adunare făcuse numai propunerea să se mute isprăvnicia județului Vlașca la Giurgiu, urmînd astfel să asigure pentru interesele boierimii controlul vieții orașului. Kisseleff vede ceva mai departe și are concepții politice mai avansate decît așa-zisa „boierime progresistă“ care avea însă năravuri feudale.

Chiar la începutul anului următor, 1831, Magistratul orașului prin adresa nr. 143 face cunoscut numele celor 12 deputați ai orașului²¹.

Hagi Gheorghe Poliț-maistor,
Polcovnicul Gh. Hodîvoianu
Mihail sin Stoica bogasierul

¹⁹ An. Parlam. III, p. 10711.

²⁰ Catastih statisticesc pentru orașul Giurgiu.

²¹ Delă a îndeletnicirilor comisiei întru alegerea și așezarea vechilor hotare a hazului Giurguiului... Admin. vechi. Arh. St. Buc. dosar 1275, f. 72.

Paicu sin Momciu băcan
 Gheorghe sin Stan *cîrciumar*
 Marcu sin Ghiță măcelar
 Petre sin Tăiciu *cîrciumar*
 Neagul sin Neagul cojocar
 Const. sin Gheorghită brașovean
 Penciu sin Jobe *cîrciumar*
 Ilie sin Voinea croitoru.

Instalarea acestor „Deputați ai iznafurilor“, cum i-a numit Kisseleff, e încă o mărturie de caracterul comercial al orașului. Sînt 3 *cîrciumari*, 1 băcan, 1 brașovean, negustori siguri și e probabil că și ceilalți fac negustorie.

Cea mai importantă dintre negustorii a fost desigur aceea a viteilor, așa cum reiese din faptul că aici se ținea în zilele de joi și vineri obor de vite multe, Afirmația aceasta este a lui Paiciu Băcescul, care nu se sfiește să adauge că instalarea carantinei la Giurgiu a stricat aceste tîrguri²².

Pentru completarea tabloului economic-social al orașului, trebuie adăugată prezența negustorilor evrei, atestată de lista trimisă de Magistratul orașului către comisie la data de 9 august 1831. Cei 16 negustori evrei exercită următoarele meserii: sînt 3 mămulari, 3 bumbăcari, 3 tutungii, 2 lipcani, 2 precupeți, 1 cofetar, 1 sticlar, și ceilalți diverse meserii, afară de starostele evreilor care e medic; patru dintre ei care sînt veniți din București, iar neprecizarea ocupației este o dovadă că au venit atrași de condițiile favorabile negustoriei²³.

Și cît erau de favorabile condițiile pentru negustorie în acest oraș se poate vedea din următoarea împrejurare. Lista produselor intrate între 1 ianuarie și 1 iulie 1831 în carantina Brăilei și a Giurguiului arată o valoare în lei mai mare pentru Giurgiu decît pentru Brăila. Totalul pentru Brăila este de 676 378 lei, pe cînd pentru Giurgiu în același semestru e de 2 214 118 lei. La Brăila vin mai ales produse orientale din sectorul alimentar și al produselor de lux, pe cînd la Giurgiu, în afară de produse orientale, vin și produse din centrul Europei²⁴.

În ceea ce privește exportul la aceeași dată, la Brăila predomină produsele animale, pe cînd Giurgiu este un antrepozit de mărfuri tranzitate, la care se adaugă peste 38 000 ocale de tutun, și tot în cantități de mii de ocale se întîlnesc la export brînză, pastramă, lînă, miere.

Statistica orașului arată un impresionant număr de animale de povară și oi. Sînt 7000 de oi, 70 de bivoli, 200 de boi, 360 de cabaline²⁵. Mai sînt menționate 70 de care. Aceste date sînt indicații că ocupația locuitorilor nu era numai creșterea vitelor ci și cărăușia. Kisseleff are o justificată grijă de a se delimita orașului un spațiu pentru izlaz²⁶,

²² Arh. St. Buc., dosar 1275, f. 83.

²³ *Ibidem*, f. 84.

²⁴ *Ibidem*, Adm. vechi, dosar 1275, f. 92—104.

²⁵ *Ibidem*, vezi și anexele Catastih statisticesc.

²⁶ *Ibidem*, f. 68.

necesar pentru numărul mare al animalelor locuitorilor. Delimitarea aceasta se face cu o deosebită grijă. Participă, în afară de comisie, comitetul pentru împodobirea oraşului, starostele negustorilor, inginerul Ott, care se ocupa cu înfrumuseţarea oraşului, şi reprezentanţi ai ţirgoveţilor. (Noul organ administrativ al oraşului începuse să funcţioneze de la 2 august 1831). E interesant că delimitarea nu este o simplă fixare a unui teren de păşune pentru a corespunde acestei situaţii momentane, ci e o lucrare de perspectivă. Astfel, pentru a se asigura dezvoltarea ulterioară a creşterii animalelor, se stabileşte o anumită suprafaţă de păşune pe cap de vită şi se acordă pentru izlaz, o suprafaţă dublă decît era necesară numărului de vite existent²⁷.

Pe lângă aceasta, reprezentanţii orăşenilor au cerut şi o rectificare a terenului de păşune, deoarece acolo unde fusese dat, la Smîrda, era locul unde se strîngeau carele cu sare şi păşteau vitele ţăranilor. Kisseleff admite extinderea izlazului spre sud de bastionul de la Smîrda, ajungînd astfel izlazul pînă la Dunăre prin incorporarea ca loc de păşune şi a ostrovului Garga Adasi sau Cioroiu. În felul acesta locuitorii Giurgiului, care pe lângă alte ocupaţii erau şi crescători de vite, au găsit mai multă solitudine pentru interesele lor la cei care se îngrijeau nu numai de asigurarea unor interese momentane, cum făceau boierii, ci urmăreau dezvoltarea economică şi politică a ţării pe o bază socială mai largă. Cel care sta în fruntea acestei acţiuni era Kisseleff „omul de mari merite şi de o adîncă înţelegere care de fapt «domnise» peste ţările noastre, care sub dînsul fuseseră cu adevărat unite”²⁸. Printre sfătuitoarii săi apropiaţi era şi ofiţerul de stat major, de origine francez, Michel Fanton de Verrion, procurorul comisiei de restituire a pămînturilor luate de la turci.

Aceasta este situaţia în care se găseşte fosta raia a Giurgiului în momentul cînd se desfiinţează raialele. În oraşul cu o populaţie de negustori, meşteşugari şi cărăuşi care făceau şi puţină agricultură, încercarea mării boierimi de a extinde relaţiile feudale în descompunere se loveşte de opoziţia orăşenilor de acolo, care sînt siliţi să ceară ocrotirea intereselor lor generalului Kisseleff. Prin această sprijinire a elementului negustoresc, forţa externă grăbeşte procesul de trecere la relaţiile capitaliste, proces ce se dezvoltă şi pe teritoriul fostei raiale a Giurgiului.

²⁷ Arh. St. Buc. ms. 858, p. 273—276.

²⁸ N. Iorga, *Istoria Romînilor*, VIII pp. 353—354.